

УДК 37.013.42:94(477)+008(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10\(40\)-694-707](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10(40)-694-707)

Верезомська Світлана Жоржовна кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук, Полтавський державний медичний університет, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0001-8834-3494>

Каюн Вікторія Олександрівна кандидат історичних наук, старший викладач кафедри філософії та суспільних наук, Полтавський державний медичний університет, м. Полтава, <https://orcid.org/0009-0006-0623-5881>

Баличева Лариса Вікторівна кандидат історичних наук, доцент кафедри української філології та історії, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків, <https://orcid.org/0000-0002-5960-0997>

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОГО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Анотація. Актуальність дослідження національної ідентичності молодого покоління в умовах війни та глобалізаційних викликів зумовлює необхідність розгляду сутності цього поняття в сучасному науковому дискурсі та окреслення його основних складників. Дослідження показало, що національна ідентичність – багатовимірний та динамічний феномен, який охоплює когнітивні, емоційні, поведінкові й практичні компоненти, і визначається усвідомленням належності особистості до своєї нації, її історії, культури та цінностей. Аналіз сучасного наукового дискурсу дав змогу окреслити основні підходи до її розуміння та підкреслити роль історико-культурної спадщини в її формуванні. Проаналізовано особливості формування національної ідентичності здобувачів освіти в умовах воєнного стану, що актуалізує необхідність пошуку ефективних педагогічних підходів. З цією метою розглянуто інтегровану дисципліну «Історія України та української культури», яка, охоплюючи визначальні елементи національної культури, такі як мова, традиції, досвід державотворення та історична пам'ять, сприяє глибшому усвідомленню здобувачами освіти власної приналежності до української спільноти. Крім цього, дисципліна формує цілісний світогляд, розширює українознавчі, філософські, політологічні та релігієзнавчі знання, сприяє формуванню національної ідентичності та самоповаги. З'ясовано, що особливе значення у вихованні національної ідентичності мають історико-архітектурні пам'ятки, культурні традиції, мова та народне мистецтво.

Цифровізація культурної спадщини відкриває нові можливості її вивчення та робить історію доступною й цікавою завдяки мультимедійним ресурсам, віртуальним музеям і навчальним іграм. Не менш важливим завданням є оновлення змісту історичної освіти, що передбачає усунення російських наративів, об'єктивне висвітлення найважливіших подій новітньої історії України та сучасної боротьби за незалежність. У цьому контексті інтегроване вивчення історії та культури України покликане не лише зберігати й популяризувати національну спадщину, а й стати інструментом формування критичного мислення, національної гідності та відповідальності за майбутнє держави. Отже, інтегроване вивчення історії та культури України є важливим інструментом виховання національно свідомої особистості, здатної активно брати участь у збереженні та розвитку культурної ідентичності нації.

Ключові слова: молоде покоління, історико-культурна спадщина, освітнє середовище, цифровізація.

Verezomska Svitlana Zhorzhovna Ph.D. of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Philosophy and Social Sciences, Poltava State Medical University, Poltava, <https://orcid.org/0000-0001-8834-3494>

Kaiun Viktoriia Oleksandrivna PhD of Historical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Philosophy and Social Sciences, Poltava State Medical University, Poltava, <https://orcid.org/0009-0006-0623-5881>

Balycheva Larysa Viktorivna PhD in History, Associate Professor, Department of Ukrainian Philology and History, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0002-5960-0997>

FORMATION OF NATIONAL IDENTITY OF STUDENTS THROUGH INTEGRATED STUDY OF HISTORY AND CULTURE OF UKRAINE

Abstract. In the current conditions of war and globalization challenges, the issue of the formation of the national identity of the younger generation is becoming particularly relevant. The essence of the concept of "national identity" in modern scientific discourse is considered and its key components are outlined. As a result of the research, it was established that national identity is a multidimensional and dynamic phenomenon that includes cognitive, emotional, behavioral and practical components, and is determined by the awareness of an individual's belonging to his nation, its history, culture and values. The analysis of modern scientific discourse allowed us to outline the main approaches to its understanding and emphasize the role of historical and cultural heritage in its formation. The features of the formation of national identity

among students in conditions of martial law in Ukraine are analyzed, which actualizes the need to find effective pedagogical approaches. The integrated discipline “History of Ukraine and Ukrainian Culture” is considered, which concentrates key elements of national culture, such as language, traditions, experience of state formation and historical memory, which allows students to more deeply realize their own belonging to the Ukrainian community. In addition, the discipline forms a holistic worldview, expands Ukrainian, philosophical, political and religious knowledge, contributes to the formation of national identity and self-esteem. It was found that historical and architectural monuments, cultural traditions, language and folk art are of particular importance in the upbringing of national identity. The digitization of cultural heritage opens up new opportunities for its study, making history accessible and interesting thanks to multimedia resources, virtual museums and educational games. An equally important task is to update the content of historical education, which involves the elimination of Russian narratives, objective coverage of key events in the modern history of Ukraine and the modern struggle for independence. In this context, the integrated study of the history and culture of Ukraine is designed not only to preserve and popularize the national heritage, but also to become a tool for the formation of critical thinking, national dignity and responsibility for the future of the state. Thus, the integrated study of the history and culture of Ukraine is a key tool for educating a nationally conscious individual, capable of actively participating in the preservation and development of the cultural identity of the nation.

Keywords: young generation, historical and cultural heritage, educational environment, digitalization.

Постановка проблеми. Національна ідентичність є визначальною категорією у вивченні суспільства, що охоплює його культуру, політику та історію. Її формування відбувається через взаємодію історичної пам’яті, мови, традицій, спільного досвіду та уявлень про «своє» й «чуже». Формування української національної ідентичності молодого покоління є пріоритетним завданням сучасного виховання, особливо з огляду на геноцидний характер війни, розв’язаної російською федерацією (далі – рф) проти України. Повномасштабне вторгнення рф стало каталізатором глибоких суспільних змін і змусило українців переосмислити власну історію, культуру та майбутнє. У цьому контексті формування національної ідентичності молоді є пріоритетним напрямом української освіти, що має важливе значення не лише для розвитку кожного індивіда, а й для зміцнення суспільства загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття національної ідентичності в науковому дискурсі розглядається крізь призму різних аспектів – психологічного, філософського, історичного, культурологічного та інших. Так, наприклад, І. Савицька визначає національну ідентичність як складне, органічне

та історично зумовлене явище, що потребує розгляду в єдності внутрішніх і зовнішніх зв'язків, з урахуванням її джерел, традицій, специфіки проявів та культурної перспективи. Основою такої єдності є ідея державотворення, яка реалізується через поєднання принципів національної ідентифікації, історичності, етнічності й духовності [1]. На думку О. Філіпчук, національну ідентичність варто розуміти як інтегративну характеристику особистості, що відображає усвідомлення нею своєї належності до спільноти громадян держави [2].

Науковці Л. Тарангул, І. Чернікова та Л. Дрогомирецька підкреслюють, що проблема національної ідентичності загострюється в періоди суспільно-політичних випробувань і кризових явищ [3]. В українському контексті це питання набуло особливого значення з початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, коли історико-культурна спадщина зазнала значних втрат, а національна ідентичність стала важливим чинником консолідації суспільства, підтримки культурної самобутності та формування патріотичної свідомості громадян. Особливу увагу ролі національної ідентичності в умовах збройного конфлікту та інформаційного впливу приділяють М. Колінко (M. Kolinko) та П. Федорченко (P. Fedorchenko) [4].

Не можна не погодитися з думкою Н. Лопаської, яка стверджує, що національна ідентичність сьогодні є основою суверенітету народу та демократії. У політичному вимірі, як у минулому, так і сьогодні, вона є чинником легітимації, визначає стратегічні цілі та адміністративні принципи, що відображаються в повсякденному житті суспільства [5]. Дослідники О. Кіндратець і Т. Сергієнко справедливо зазначають, що відсутність національної ідентичності призводить до руйнування ціннісних орієнтирів і розпаду суспільних зв'язків [6]. Відповідно, основна увага держави та освітньої системи має бути зосереджена на зміцненні національної ідентичності громадян, особливо молодого покоління, оскільки саме вона є запорукою збереження ціннісних орієнтирів, соціальної згуртованості та розвитку демократичних інститутів. На цьому питанні акцентують такі науковці, як К. Журба [7], І. Горячок, І. Баранцова, Ю. Тараненко [8], які розкрили практичні аспекти формування української національної ідентичності особистості. Роль і значний потенціал історичної та громадянської освіти в розвитку національної ідентичності здобувачів закладів середньої освіти визначає О. Пошетун [9]. На важливості історичної освіти наголошує й І. Лебедева, підкреслюючи, що сучасні фахівці мають бути готовими до представлення своєї держави на міжнародній арені, адже це вимагає ґрунтовних теоретичних знань із питань національного державотворення та історичної долі українського народу [10].

Отже, аналіз наукових праць показав, що, попри глибоке осмислення проблематики національної ідентичності в політичному, історичному та культурному вимірах, залишаються нерозв'язаними питання інтеграції цих

підходів в освітню систему, недостатньо розроблені практичні стратегії формування ідентичності молодого покоління в умовах сучасних викликів. Внесок цієї статті полягає в пропозиції інтегрованого підходу до вивчення історії та культури України, який дає змогу не лише зберегти національну спадщину, а й формувати в здобувачів освіти патріотичну свідомість.

Мета статті – визначити роль інтегрованого вивчення історії та культури України у формуванні національної ідентичності здобувачів освіти.

Завдання статті:

- 1) проаналізувати сутність поняття «національна ідентичність» у сучасному науковому дискурсі;
- 2) розкрити особливості формування національної ідентичності в здобувачів освіти в умовах сьогодення;
- 3) обґрунтувати необхідність і переваги інтегрованого вивчення історії та культури України як ефективного педагогічного підходу.

Виклад основного матеріалу. Національна ідентичність, або національна самосвідомість, є важливим складником особистісної ідентичності, що визначається усвідомленням належності до певної нації чи етносу. Хоча вона не тотожна поняттям національності чи громадянства, проте ці категорії можуть істотно впливати на її формування та прояви [6, с. 79]. Національна ідентичність – це також суб'єктивне відчуття належності до нації, яке людина поділяє з певною спільнотою, попри її громадянський статус. У психологічному вимірі вона трактується як усвідомлення відмінності та відчуття приналежності до групи «ми» на противагу «вони» [4].

Національна ідентичність є багатовимірним явищем, що охоплює ціннісно-сміслові орієнтири, культурні традиції, історичну пам'ять та символи, які консолідують суспільство. На думку О. Філіпчук, національна ідентичність є соціально-психологічним результатом когнітивно-емоційних і ціннісних процесів ідентифікації особистості з національною спільнотою, мотиваційно-когнітивним стрижнем національної самосвідомості та невіддільним компонентом соціальної ідентичності й структури Я-образу особистості [2, с. 372].

На основі аналізу науково-педагогічної літератури можна виокремити основні складники структури національної ідентичності (рис. 1).

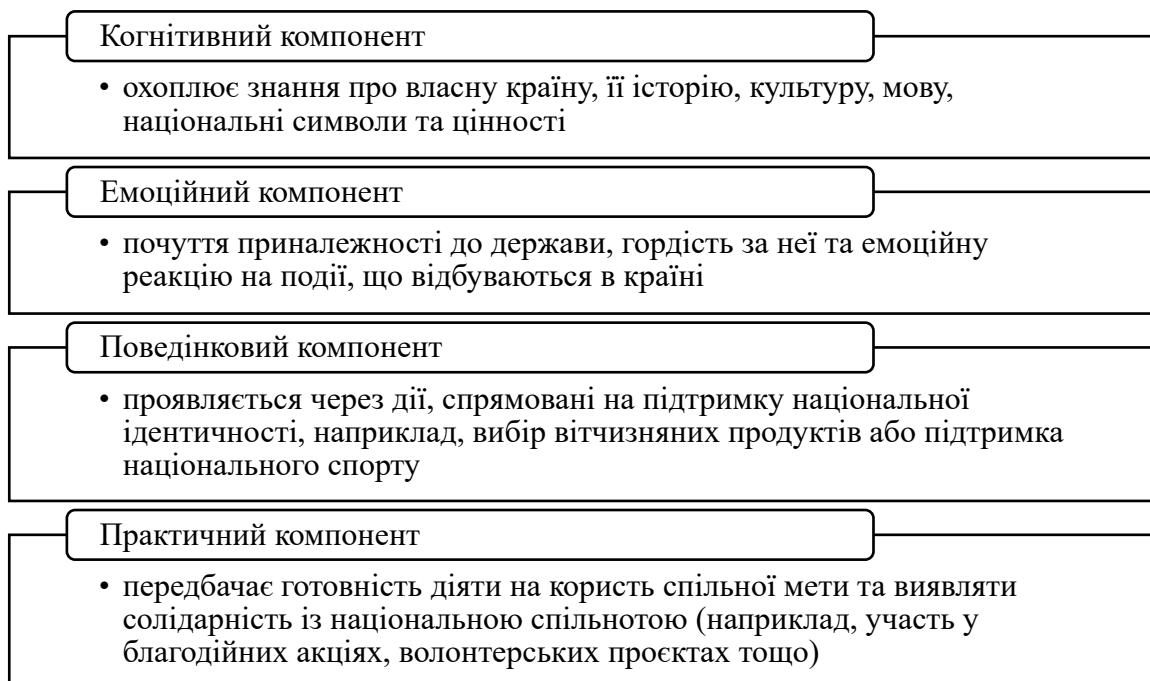

Рис. 1. Основні компоненти структури національної ідентичності
Джерело: створено авторами на основі [8].

Конкретний склад компонентів національної ідентичності може відрізнятися: для одних людей пріоритетним є когнітивний складник – знання про власну країну, тоді як для інших важливішим є емоційний – відчуття приналежності до держави. Національна ідентичність динамічна й здатна змінюватися під впливом часу, історичних подій, соціальних трансформацій або особистісного досвіду.

Процес формування національної ідентичності в людини починається з раннього дитинства через відчуття власного дому, українських родинних традицій та національних свят, у яких дитина бере участь. Він проявляється як загальне усвідомлення приналежності до чогось більшого, ніж родина або місце проживання. Така форма сприйняття називається підсвідомою національною ідентичністю і є основою для подальшого розвитку почуття національної належності [11, с. 59]. Важливу роль у цьому відіграють не лише родина, а й зовнішні маркери української ідентичності: національні символи, рідна мова, кольори, традиційний одяг, історичні пам'ятки, родинні зв'язки, культура, музика та інші елементи національного середовища.

З часом підсвідома ідентичність переходить у більш усвідомлену форму, яка відображає світоглядні установки, поведінкові орієнтири та ціннісні домінанти народу. Як зазначає О. Сапожнік, «становлення ідентичності пов'язується з національно-етнічною диференціацією особи передусім за ментальністю (світовідношенням і поведінковими якостями)» [12, с. 29]. Українській ментальності властиві такі риси, як працелюбність, толерантність, волелюбство,

індивідуалізм у поєднанні з повагою до гідності інших людей, демократичність, рівноправність у сімейних відносинах, шанобливе ставлення до землі та природи. Важливими ознаками є також екзистенційна емоційність, життєлюбність, пісенність, ліричність та поетичність світосприйняття й світопереживання [13, с. 147]. Саме ці ментальні риси забезпечують неповторність української ідентичності та основу для виховання національно свідомої особистості.

Повноцінна національна ідентичність формується й зміцнюється в особистості свідомо – через переконання та ціннісні орієнтації особистості. Людина проявляє її як власну позицію та підтверджує діями, тому діяльнісний компонент обов'язково має формуватися в навчанні. Це динамічне утворення, яке особистість конструює через порівняння з іншими, переосмислення цінностей, наповнення сенсами та пошук свого місця в соціальному середовищі [9, с. 3].

Важливим чинником формування національної ідентичності є історична пам'ять – феномен суспільної свідомості та сукупності знань, уявлень і ціннісних оцінок подій минулого, що мали визначальний вплив на становлення нації, розвиток державності та цивілізаційні досягнення. Історія є конститутивним елементом нації, а прагнення зберегти власну культурну та політичну самобутність в умовах глобалізації знаходить в історичній самосвідомості нації надійну опору для успішної інтеграції у світову спільноту. Глибокі знання української історії й культури та усвідомлене засвоєння культурних надбань нації є важливою передумовою збереження державності.

Багатопредметність та значне навчальне навантаження здобувачів освіти унеможлиблюють повноцінне формування національної ідентичності, засвоєння необхідних історико-культурних знань і розвиток ціннісних компетентностей, якщо ці завдання обмежені рамками окремого навчального курсу. Виходом із цієї ситуації є інтеграція, яка повинна охоплювати не лише внутрішньогалузеві, а й міжгалузеві зв'язки. Це зумовлює необхідність подолання предметного та галузевого шовінізму в освітньому процесі. Для розв'язання цієї проблеми в багатьох закладах вищої освіти України впроваджено навчальні дисципліни «Історія України та української культури» та «Історія та культура України», які належать до циклу гуманітарних і призначені для здобувачів освіти різних спеціальностей. Ці дисципліни спрямовані на виконання низки важливих освітніх завдань (рис. 2) і сприяють формуванню комплексного уявлення про етапи історичного розвитку України. Крім того, вони допомагають усвідомити взаємозв'язок усіх складників національної культури: мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукових досягнень і духовних цінностей.

Рис. 2. Основні завдання навчальної дисципліни «Історія України та української культури»

Джерело: створено авторами на основі [14]

Дисципліна «Історія України та української культури» завдяки своїй пізнавальній цінності та насиченості є ефективним засобом формування історичної свідомості особистості. Вона дає змогу не лише глибше осягнути сучасні державно-правові реалії, а й робити обґрунтовані прогнози щодо подальшого розвитку країни.

Під час вивчення історії та культури України важливою є не лише обізнаність щодо власного історичного минулого, а й усвідомлення його як спадщини та цінності – матеріальної й духовної. Тривалий час історія України сприймалася переважно як низка трагічних подій, де український народ поставав жертвою сильнішого ворога, зради або непереборних обставин. Така віктимізація минулого породжує небезпечні стереотипи щодо нібито нездатності нації до власного історичного розвитку, впливу на хід подій, зміцнення державності та участі в міжнародних процесах [3, с. 152]. Сьогодні надзвичайно важливо формувати модерну національну ідентичність не на чужих застарілих стереотипах і наративах, а на власній історико-культурній спадщині, багатій прикладами героїзму, творчих здобутків і зразків для наслідування. Історико-архітектурні пам'ятки відіграють важливу роль у формуванні національної

ідентичності, особливо серед молоді. З огляду на це, доцільно приділяти більше уваги їхньому вивченню в межах дисциплін історичного циклу. Здобувачі освіти ознайомлюються з пам'ятками через навчальні матеріали, культурно-просвітницькі заходи, екскурсії, подорожі, дослідницькі проєкти й творчі завдання.

Важливим елементом збереження, популяризації та наближення до сучасного суспільства є цифровізація історико-культурної спадщини. Розвиток комп'ютерних технологій сприяв появі електронних інформаційно-довідкових ресурсів, побудованих на основі гіпертекстових посилань та мультимедійних елементів. Серед них особливе значення мають мультимедійні енциклопедії, віртуальні музеї й путівники, а також віртуальні екскурсії та ігри. Прикладом є створення у 2021 році віртуальної гри, що дає змогу зануритися в середньовічну атмосферу фортеці Тустань (XIV–XV ст.) поблизу с. Урич на Львівщині. Завдяки археологічним даним у грі відтворено побут мешканців фортеці, а користувач може «приміряти» роль воєводи, лицаря чи ремісника, взаємодіяти з предметами та відчувати дух тієї епохи [15]. Такий підхід сприяє зацікавленню історією рідного краю, розвитку історичної емпатії та усвідомленню культурної спадщини як важливого складника національної ідентичності.

Створено також велику кількість медіапроєктів та електронних інформаційно-довідкових видань з історії, культури та різних видів мистецтва, які доцільно інтегрувати в освітній процес для наповнення навчального матеріалу змістовим контентом. Серед них варто виокремити:

- медіапроєкт «Ukrainer», метою якого є інформування про культуру, історію, унікальні пам'ятки для просвітництва й розвитку внутрішнього туризму [16];
- віртуальний культурний простір «Автентична Україна», який всебічно представляє українську культуру – від народного виконавського мистецтва, унікальних історичних артефактів та архітектури старовинних дерев'яних церков до кубофутуризму й сучасних музейних інновацій [17];
- електронну бібліотеку «Культура України», ініційовану Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого. Цей ресурс надає доступ до широкого спектра матеріалів із культурології, мистецтва, етнографії та закладів культури [18];
- онлайн-проєкт «На скрижалях» – суспільно-історичний, науково-популярний і культурно-просвітницький блог, що містить велику кількість матеріалів про видатних українців минулого, а також основні аспекти української культури та мистецтва [19].

Ці ресурси є важливим доповненням освітнього процесу й допомагають глибше вивчити українську культурну спадщину в умовах цифровізації.

Значною перевагою цифровізації освіти, що вимагає оновлення змісту викладання історико-культурологічних дисциплін, є персоналізація освітнього процесу. Вона надає кожному його учаснику можливість самостійно обирати

темپ опанування матеріалу, час виконання завдань та форму активності. Повне розкриття цієї переваги можливе лише за умови застосування принципу антропологізації змістового наповнення історико-культурологічного знання у вищій школі. Цей принцип полягає в максимальній орієнтації навчального матеріалу на особистість як суб'єкта історичного процесу, зокрема через всебічне висвітлення мотивів діяльності всіх учасників історичних подій та ролі різних суспільних груп, незалежно від їхнього кількісного представництва. Окрім аналізу мотивів історично значущих вчинків, під час вивчення дисциплін доцільно розглядати їхні наслідки для окремої особистості та суспільства [20, с. 71]. Такий підхід сприятиме формуванню в здобувачів освіти усвідомлення відповідальності за власні дії та взаємозв'язку між особистою активністю й результатами колективної роботи, навіть у контексті персоналізованого навчання.

Не менш важливою є нематеріальна історико-культурна спадщина як невіддільна частина національної ідентичності. Вона допомагає людині відчувати зв'язок зі своєю історією, культурою та спільнотою, сприяє об'єднанню суспільства навколо ціннісно важливих установок. Оскільки національна ідентичність ґрунтується на світогляді кожного громадянина в межах природно-географічного, історико-етнографічного та соціального простору, єдність українського суспільства навколо духовних цінностей є однією з основних передумов перемоги України в сучасній війні [21, с. 74]. Отже, ознайомлення з нематеріальною історико-культурною спадщиною (традиціями, обрядами, музикою, мовою, народним мистецтвом) забезпечує здобувачам освіти відчуття причетності до історичної спільноти. Це сприяє розвитку почуття гордості за свій народ та формуванню національних ціннісних орієнтирів.

Водночас формування національної ідентичності здобувачів освіти через інтегроване вивчення історії та культури України неможливе без урахування зв'язку національної історії з європейським історичним процесом. Український етнос упродовж тривалого часу розвивався як невіддільна частина європейської спільноти народів. Перебуваючи в складі Великого князівства Литовського, Польського королівства та Речі Посполитої, українське суспільство відчувало значний вплив Західної Європи та було залучене до загальноєвропейських процесів. Українське козацтво брало участь у протистоянні поширенню ісламу, зокрема в боротьбі з Османською імперією та Кримським ханством [10, с. 87]. Усі ці чинники мали вагомий вплив на становлення української національної ідентичності.

Особливо важливо наголосити, що військова агресія проти України зумовила стратегічну потребу перегляду змісту історичної освіти з метою нейтралізації російських наративів. Сьогодні особливо важливим є визначення нових змістових акцентів, зокрема повне й об'єктивне висвітлення ролі

Революції Гідності в новітній історії України (що до війни було належно не відображено), посилення уваги до тематики ЄС і НАТО як вагомих міжнародних інституцій, а також інтеграція до освітнього процесу вивчення нових героїв сучасних подій. Такі зміни вже частково реалізовано в програмах з історії у 2022 р. Зокрема, в оновлених документах СРСР розглядається як імперська держава, а акцент зроблено не лише на репресивних практиках та насильницьких заходах, застосованих до українців у XX столітті, а й на формах їхнього опору [9, с. 2].

Ці новації спрямовані на формування критичного мислення здобувачів освіти та усвідомлення реальних загроз державності, водночас підвищуючи рівень національної гідності та відповідальності за майбутнє України.

Висновки. Дослідження особливостей розвитку національної ідентичності здобувачів освіти показало, що цей процес починається з раннього дитинства, зміцнюється через знайомство з національними символами, традиціями та культурними практиками, а інтегроване вивчення історії та культури України в освітньому середовищі сприяє його ефективному формуванню. Особливе значення у вихованні національної ідентичності мають історико-архітектурні пам'ятки, культурні традиції, мова та народне мистецтво, які через освітні практики, дослідницьку діяльність і культурно-просвітницькі заходи сприяють усвідомленню здобувачами освіти власної причетності до історії свого народу. Нові можливості для вивчення історико-культурної спадщини сьогодні надає цифровізація, роблячи історію доступною й цікавою завдяки мультимедійним ресурсам, віртуальним музеям і навчальним іграм.

Отже, інтегроване вивчення історії та культури України – важливий чинник формування національно свідомої особистості, оскільки воно сприяє поєднанню знань про історичне минуле з розумінням культурних надбань. У сучасних умовах інтеграція історичних та культурних знань є основою для зміцнення духовної єдності суспільства та виховання покоління, здатного не лише пам'ятати й шанувати своє минуле, а й активно творити майбутнє України.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення ефективності цифрових та інтерактивних технологій у формуванні національної ідентичності здобувачів освіти, зокрема через інтегроване вивчення історії та культури України.

Література:

1. Савицька І. М. Проблеми формування національної ідентичності через призму історичної пам'яті в сучасному суспільстві. Гілея: науковий вісник. 2014. № 86. С. 255–257. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2014_87_69.pdf (дата звернення: 19.09.2025).
2. Філіпчук О. Р. Проблема формування національної ідентичності: теоретичний аспект. Наукові записки. 2024. № 213. С. 369–373. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-369-373>

3. Тарангул Л. М., Чернікова І. В., Дрогомирецька Л. Р. Збереження історико-культурної спадщини України як чинник національної ідентичності. *Культурологічний альманах*. 2024. № 1. С. 147–159. DOI : <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.18>
4. Kolinko M., Fedorchenko P. Formation of national identity: cultural narratives of Ukrainian history. *Схід*. 2025. № 7(2). С. 36–42. DOI: <https://doi.org/10.21847/2411-3093.2025.725>
5. Лопачька Н. М. Нація, націоналізм та національна ідентичність: історіографічний аспект дослідження. *Культурологічний альманах*. 2023. № 2. С. 89–94. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.11>
6. Кіндратець О. М., Сергієнко Т. І. Національна ідентичність як умова збереження та зміцнення державного суверенітету. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2023. № 35–36. С. 78–89. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2023-13-35-36-78-89>
7. Журба К. О. Формування української національної ідентичності зростаючої особистості в умовах воєнного стану: практичні аспекти. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2025. № 1(7). С. 1–6. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745923/> (дата звернення: 19.09.2025).
8. Горячок І., Баранцова І., Тараненко Ю. Формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. 2023. № 4. С. 29–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2023-4.05>
9. Пометун О. І. Актуальні питання формування національної ідентичності учнів у процесі здобуття громадянської та історичної освіти. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. № 1(5). С. 1–4. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735378/> (дата звернення: 19.09.2025).
10. Лебедева І. М. Актуальність вивчення дисципліни «Історія України» у закладах вищої освіти в умовах сьогодення. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Історія, економіка, філософія*. 2024. № 29. С. 81–92. DOI: <https://doi.org/10.32589/2412-9321.29.2024.301788>
11. Іваненко Б. Я-ідентичність особистості: статичні й динамічні аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2020. № 7. С. 53–61. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2020.7.8>
12. Сапожнік О. Культурологічний зміст поняття ідентичності. *Мистецтвознавчі записки*. 2019. № 35. С. 27–33. DOI: <https://doi.org/10.32461/179751>
13. Кікоть А. Український костюм у контексті формування національної ідентичності. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2023. № 45. С. 145–151. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.652>
14. Єфремова Н. В., Корнієнко І. В. Історія України та української культури : метод. реком. для підготовки до практичн. занять та самостійної роботи для здобувачів вищ. освіти ступ. «бакалавр», в галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне право» факультету судового та міжнародного права НУ «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 56 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6f5e19ce-6825-4804-8746-e1c845ce1ef5/content> (дата звернення: 19.09.2025).
15. Шиян О. У Тустані розробили віртуальну гру з артефактами середньовічної фортеці. *Zaxid.Net: вебсайт*. 2021. URL: https://zaxid.net/virtualna_gra_tustani_mozhna_potrapiti_u_fortetsyu_xiv_xv_st_n1530148 (дата звернення: 19.09.2025).
16. Про Ukraïner. *Ukraïner: вебсайт*. URL: <https://www.ukraïner.net/expedition/> (дата звернення: 21.09.2025).
17. Автентична Україна: вебсайт. URL: <https://authenticukraine.com.ua/> (дата звернення: 21.09.2025).
18. Культура України: електронна бібліотека. *Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого: вебсайт*. URL: <https://elib.nlu.org.ua/> (дата звернення: 21.09.2025).

19. На скрижалях: вебсайт. URL: <https://na-skryzhalyah.blogspot.com/p/blog-page.html> (дата звернення: 21.09.2025).

20. Воронова Н., Шалашна Н. Модернізація змістового наповнення дисциплін історико-культурологічного циклу в контексті цифровізації освіти. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. 2021. № 15. С. 62–75. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.15.2021.242938>

21. Борисенко В., Борисенко М. Нематеріальна культурна спадщина українців (регіональний аналіз прояву). Український географічний журнал. 2022. № 2(118). С. 73–81. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2022.02.073>

References:

1. Savytska, I. M. (2014). Problemy formuvannia natsionalnoi identychnosti cherez pryzmu istorychnoi pamiaty v suchasnomu suspilstvi [Problems of forming national identity through the prism of historical memory in modern society]. Hileia: naukovyi visnyk – Gileya: scientific bulletin, 86, 255–257. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2014_87_69.pdf [in Ukrainian].

2. Filipchuk, O. R. (2024). Problema formuvannia natsionalnoi identychnosti: teoretychnyi aspekt [The problem of national identity formation: theoretical aspect]. Naukovi zapysky – Scientific notes, 213, 369–373. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-369-373> [in Ukrainian].

3. Taranhul, L. M., Chernikova, I. V., & Drohomiretska, L. R. (2024). Zberezhennia istoryko-kulturnoi spadshchyny Ukrainy yak chynnyk natsionalnoi identychnosti [Preservation of the historical and cultural heritage of Ukraine as a factor of national identity]. Kulturolohichniy almanakh – Culturological Almanac, 1, 147–159. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.18> [in Ukrainian].

4. Kolinko, M., & Fedorchenko, P. (2025). Formation of national identity: cultural narratives of Ukrainian history. Skhid – East, 7(2). <https://doi.org/10.21847/2411-3093.2025.725> [in English].

5. Lopatska, N. M. (2023). Natsiia, natsionalizm ta natsionalna identychnist: istoriohrafichnyi aspekt doslidzhennia [Nation, nationalism and national identity: historiographical aspect of the study]. Kulturolohichniy almanakh – Culturological Almanac, 2, 89–94. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.11> [in Ukrainian].

6. Kindratets, O. M., & Serhiienko, T. I. (2023). Natsionalna identychnist yak umova zberezhennia ta zmitsnennia derzhavnogo suverenitetu [National identity as a condition for preserving and strengthening state sovereignty]. Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu – Bulletin of Mariupol State University, 35–36, 78–89. <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2023-13-35-36-78-89> [in Ukrainian].

7. Zhurba, K. O. (2025). Formuvannia ukraïnskoi natsionalnoi identychnosti zrostaiuchoi osobystosti v umovakh voïennoho stanu: praktychni aspekty [Formation of Ukrainian national identity of a growing personality in conditions of martial law: practical aspects]. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 1(7), 1–6. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745923/> [in Ukrainian].

8. Horiachok, I., Barantsova, I., & Taranenko, Yu. (2023). Formuvannia natsionalnoi identychnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh sohodennia [Formation of national identity of higher education students in the present conditions]. Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity – Scientific Bulletin of the Vinnytsia Academy of Continuing Education, 4, 29–35. <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2023-4.05> [in Ukrainian].

9. Pometun, O. I. (2023). Aktualni pytannia formuvannia natsionalnoi identychnosti uchniv u protsesi zdobuttia hromadianskoi ta istorychnoi osvity [Current issues of forming national identity of students in the process of obtaining civic and historical education]. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 1(5), 1–4. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735378/> [in Ukrainian].

10. Lebedieva, I. M. (2024). Aktualnist vyvchennia dystsypliny «Istoriia Ukrainy» u zakladyakh vyshchoi osvity v umovakh sohodennia [The relevance of studying the discipline «History of Ukraine» in higher education institutions in the present conditions]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Serii Istoriia, ekonomika, filosofiiia – Bulletin of the Kyiv National Linguistic University. Series History, Economics, Philosophy*, 29, 81–92. <https://doi.org/10.32589/2412-9321.29.2024.301788> [in Ukrainian].
11. Ivanenko, B. (2020). Ya-identychnist osobystosti: statychni y dynamichni aspekty [I-identity of the personality: static and dynamic aspects]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykholohichni nauky – Bulletin of Lviv University. Psychological Sciences Series*, 7, 53–61. <https://doi.org/10.30970/PS.2020.7.8> [in Ukrainian].
12. Sapozhnik, O. (2019). Kulturolohichniy zmist poniattia identychnosti [Culturological content of the concept of identity]. *Mystetstvoznavchi zapysky – Art History Notes*, 35, 27–33. <https://doi.org/10.32461/179751> [in Ukrainian].
13. Kikot, A. (2023). Ukrainskyi kostium u konteksti formuvannia natsionalnoi identychnosti [Ukrainian costume in the context of the formation of national identity]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku – Ukrainian culture: past, present, development paths*, 45, 145–151. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.652> [in Ukrainian].
14. Yefremova, N. V., & Korniienko, I. V. (2024). Istoriia Ukrainy ta ukrainskoi kultury: metod. rekom. dlia pidhotovky do praktychn. zaniat ta samostiinoi roboty dlia zdobuvachiv vyshch. osvity stup. «bakalavr», v haluzi znan 29 «Mizhnarodni vidnosyny» za spetsialnistiu 293 «Mizhnarodne pravo» fakultetu sudovoho ta mizhnarodnoho prava NU «Odes. yuryd. akademiia» [History of Ukraine and Ukrainian culture: methodical recommendations for preparation for practical classes and independent work for applicants for higher education with a bachelor's degree in the field of knowledge 29 “International Relations” in the specialty 293 “International Law” of the Faculty of Judicial and International Law of the National University “Odessa Law Academy”]. Odesa: Feniks. Retrieved from <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6f5e19ce-6825-4804-8746-e1c845ce1ef5/content> [in Ukrainian].
15. Shyian, O. U. (2021). Tustani rozrobyly virtualnu hru z artefaktamy serednovichnoi fortetsi [A virtual game with artifacts of a medieval fortress was developed in Tustan]. *Zaxid.Net: website*. Retrieved from https://zaxid.net/virtualna_gra_tustani_mozhna_potrapiti_u_fortetsyu_xiv_xv_st_n1530148 [in Ukrainian].
16. Pro Ukraïner (n.d.). *Ukrainer: vebsait – Ukrainian: website*. Retrieved from <https://www.ukrainer.net/expedition/> [in Ukrainian].
17. Avtentychna Ukraina: vebsait [Authentic Ukraine: website] (n.d.). Retrieved from <https://authenticukraine.com.ua/> [in Ukrainian].
18. *Kultura Ukrainy: elektronna biblioteka [Culture of Ukraine: electronic library] (n.d.). Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho: vebsait – Yaroslav the Wise National Library of Ukraine: website*. Retrieved from <https://elib.nlu.org.ua/> [in Ukrainian].
19. *Na skryzhaliakh: vebsait [On the tablets: website] (n.d.). Retrieved from https://na-skryzhalyah.blogspot.com/p/blog-page.html [in Ukrainian].*
20. Voronova, N., & Shalashna, N. (2021). Modernizatsiia zmistovoho napovnennia dystsyplin istoriko-kulturolohichnoho tsykladu v konteksti tsyfrovizatsii osvity [Modernization of the content of disciplines of the historical and cultural cycle in the context of digitalization of education]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty – Professionalism of the teacher: theoretical and methodological aspects*, 15, 62–75. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.15.2021.242938> [in Ukrainian].
21. Borysenko, V., & Borysenko, M. (2022). Nematerialna kulturna spadshchyna ukraintsiv (rehionalnyi analiz proiavu) [Intangible cultural heritage of Ukrainians (regional analysis of manifestation)]. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal – Ukrainian Geographical Journal*, 2(118), 73–81. <https://doi.org/10.15407/ugz2022.02.073> [in Ukrainian].